

Katemera wa kansa ya muryango wa chibabiro

Chimanyisko chapadera

- Wasambizi, woneseskani kuti wasungwana wose w a sitandadi 4 wapokera katemera wa HPV kuti wavikililike ku kansa ya muryango wa chibabiro
- Wasambizi, manyiskani wana kuzilwa kwa kupokera katemera wa HPV kuti wapulikiske makola vya katemera uyu
- Mafumu chiskani wanthu winu kuti wakapokeleske wasungwana katemera wa HPV kuti wavikililike ku kansa ya muryango wa chibabiro
- Msungwana, jivikilira ku kansa ya muryango wa chibabiro. Pokera katemera wa HPV.
- Wamama wa msikhu wakubaba kapimiskeni kansa ya muryango wa chibabiro kuti pala muli nayo movwilike pambere suzgo lindakule
- Wapapi, longosolerani wana kuzilwa kwa kupokera katemera wa HPV kuti wapulikiske
- Para mwakhumba kumanya vinandi kafumbani kwa wa dokotala kuchipatala icho muli nacho pafupi

Produced by Health Education Unit with support from WHO, CHAI

Mazgu ghakwamba

Unduna wa vyaumoyo wakhala ukuwona wanthu wanandi awo wakwiza mu vipatala vyakupambanapambana awo wakuluwala matenda gha kansa. Kansa ni nthenda iyo ingakola viwalo virivose pa thupi, pala munthu wandapokere wowwiri luwiro, nthenda iyi yikutandazgikira ku viwalo vinyakhe vyathupi.

Mwamitundu yinandi ya kansa, kansa ya muryango wa chibabiro ndiyo yikukola wamama wanandi. Chaka chirichose, wamama wakujumpha 2,300 wakulwala matenda agha ndipo wamama wakujumpha 1,600 wakufwa. Chifukwa chakuti suzgo ili ndikulu, boma lanozga ndondomeko ya kupereka katemera wa Human Papilloma Virus (HPV) kwa wasungwana kuti wavikililike ku nthenda ya khansa ya muryango wa chibabiro. HPV nkha chibungu ako kakwambiska kansa ya muryango wa chibabiro. Katemera uyu waperekekenge mu maboma gha Rumphu na Zomba mu September, 2013

Kasi kansa ya muryango wa chibabiro nivichi?

Kansa ya muryango wa chibabiro ni nthenda iyo yikukola muryango wa chibabiro. Pala mama wandapokere wowwiri luwiro, muryango wa chibabiro wukunangika ndipo kunangika uku kukutandazgikira ku viwalo vinyakhe vathupi.

Kasi ungamanya uli kuti uli na kansa ya muryango wachibabiro****

Kasi chikuyambiska khansa iyi ntchivichi?

Kansa iyi yikwamba na kachibungu ako kakuchemeka Human Papilloma Virus (HPV)

Kasi HPV yikutandazgika uli?

HPV yikutandazgika kwizira mu kugonana

Kasi uyo wangatola HPV ninjani?

Waliyose uyo wali kwamba kugonana wangatola HPV. Nangawuli munthu waliyose wangatola HPV, kweni mbanakazi wekha awo wangeluwala kansa ya muryango wa chibabiro.

Munthu uyo wali na HPV wakupulika kuwinya kulikose yayi.

kasi nivinthu uri ivyo vingamuwika munthu pa chofyo chakutora HPV?

- Kutendekera kuchita uzaghari pambele thupi lindakhome.
- Kugonana na mwanalume panyakhe mwanakazi uyo wakuchita uzaghari
- Kuwa na matenda ghanyake ghakupirana pakugonana
- Kukhira kwa chivikiliro chamthupi pa vifukwa vinyakhe nga HIV na EDZI

Kasi tingajivikirira uli kuti tileke kuluwala kansa ya muryango wa chibabiro?

- Wasungwana wose wapoke katemera wa HPV
- Wamama wose awo wali na vyaka 15 panji kujumphira apo wapimiske khansa ya muryango wa chibabiro.
- Kuleka uchitiro wa uzaghali
- Kugwiliska ntchito ma kondomu
- Kukotola/ Kudumulika kwa wanalume (Male circumcision)

Kasi katemera wa HPV wakugwira wuli ntchito?

Katemera uyu wakuvikilira wasungwana ku kachibungu ka HPV ako kakwambiska kansa ya muryango wa chibabiro.

Kasi wakwenera kupokera katemera wa HPV ninjani?

- Katemera uyu wapelekekenge kwa wasungwana wose wa sitandadi 4 mu masukulu ghawo.
- Wasungwana wose awo wali navyaka 10 kweni wali pa sukulu yayi wapokelenge katemera uyu ku vipatala vyose vya boma na vya mishoni kweniso malo ghose agho kukuchitikira sikelo ya wana

Kasi katemera uyu wakupelekeka wuli?

Katemera uyu ngwakuchita kulasa pa kawoko Msungwana wapokelenge katemera uyu katatu

- Para wapoka kakwamba,
- wachiwiri pala pajumpha miyezi iwiri,
- wawumaliro wapokenge pala pajumpha miyezi yinayi kufuma apo wakapokera wachiwiri.